

SZERKESZTIK:

KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.

Egys szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM. P. J.: Lindau Pál „Mayo“-ja. — Az írók és művészek nemzetközi kongresszusa Brüsszelben.

ZENE: TIRO: *As operette fejlődése.* — Zenészeti hírek.

SZÍNHÁZ: Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: M. T.: *A müncheni műegyletből.*

LINDAU „MAYO“-JA.

MINT német író, Lindau Pál husz évvel ezelőtt lépett fel a *«Reise-plaudereien aus Venetien»* című munkájával. A német-francia háború alkalmával megjelent: *«Harmlose Briefe eines deutschen Kleinstädters»* azonban még inkább bizonyított a szerző eredeti tehetsége mellett, mely tetszetős, csevegő, élczes, pointirozott, kecses irányú előadásban nyilvánulva, éles szemre vall még a jellemző vonások és sajátágok megfigyelésében is.

Ezen éber szemlélő tehetség, párosulva egy rendkívül fogékony ösztönrel az élet és művészet minden tarkabarkaságai iránt, melyet ugyan a külsőség ingere inkább érdekel, mint a tárgy lényege, azonkívül egy ideges és változékony kedély kifolyása lévén, korántsem képes tárgyával mélyen és behatóan foglalkozni, — továbbá élénk, könnyen érthető, élczes, mulattató leíró- és bíráló képessége, melyen csak hébe-korba üt a helylyel-közzel mutatkozó kimerülés csorbát, a szerzőnek véges-végig sajátja marad. Akár hogy csalogatta is a becsvágy, az irodalom eme könnyebb fajtáinak köréből Lindau Pál sohasem emelkedett azon magaslatra, hol a viharzó szenvedélyek lelkesítő szavatai, magasztos alakítások a költő babéraiért küzdenek. A költészet terén felmutatható sikereihez csak is az előbb körülírt tehetsége révén jutott. Ezen korlátozással eszünk ágában sincs az eredmény becset kisebbíteni, csak megillető mértéket alkalmazunk a túlbecsüléssel szemben. Mert a kortársakat

tetszetős, magvas és tartalmas munkával szórakoztatni, már magában véve is érdem, és mennyivel nagyobb ez, ha egyszermind a szellemi és művészi érdekek ápolására alkalmat, vagy a modern élet feladatairól és számba vehető viszonyairól való gondolkozásra anyagot nyújt.

Csakhogynem szabad a mulattató csevegést a költő feladatával és művészetével összetéveszteni.

Ritkán tanusít író annyi szellemet, olyan izlést és csínyet a nyelv kezelésében, mint Lindau, és hogy mindazonáltal sem mint költő, sem mint kritikus mélyebb, marandóbb hatást gyakorolni nem tudott, azon sajátágának tudható be, mely a szívvilág nagyobb szenvedélyeit kizárja, a mely nélkül pedig sem egy jó költemény, sem egy nagyobb drámai jelenet vagy egyike azon lelkesülve-lelkesítő mondásoknak nem képzelhető, mit Lessing egyik életrajzírójával a *«tollal való szó-lás»*-nak lehetne nevezni.

Nem olyan szívből származik a nagy tett, mely nem ragaszkodik hévvel tárgyához; már pedig a költő működése is nagy szívet igényel, melynek élni-halni kell a tárgyért az alkotás közben. Ezen eljárást Schiller úgy nevezte, hogy: *«lelkesülés»*. A *«lelkesülés»* egyaránt főtényezője a tragikai és a komikai költészetnek. Így — példának okáért — Molière erkölcsi eszméért lelkesült, és hogy ezeket érvényesítse is, a gúny ostorával küzdött. Lindau kételkedő szelleme és változékony temperamentuma gátolja a lelkesülést.

Ír úgy, a mint afele tetszelgő asszony szeretni szokott, futólagos hajlam és tetszvágy indítja rá; izgatott, de csak egy perczre, hiányzik belőle az élet, hiányzik az erő. Eszményekért hevül, ezek azonban nem válnak meggyőződéssé, melyekért lándzsát lehetne törnie. Kedveli a költészetet, a művészetet, a szépet, de csak olyan formán hódol nekik mint, a dandy, a ki egy jóra való asszony termékből egy kokettébe lép, anélkül hogy vonzalmat tanusított volna emez vagy amaz irányában. Valódi irodalmi bonvivant.

Ideális hangulata nem tartós és felosz-lódik az ideális fogalmakkal való incselkedésben. A múzsának glaciékeztüben és társalgási modorban udvarol. Nem csoda, ha néha napján bajaitól elragadtatva, eskü-

vel hűséget fogad és lábaihoz borul, és a muzsa kibontakozik karjaiból s haragosan, majd csintalanul mosolyogva emigyen utasítja el: *«Ne erőltesse meg magát, kedves doktor, ugy is tudom, hogy tréfál!»*

Lévén a lélek egy nagyobb szenvedély és valódi bensőség híjjával, költői munkáiban is sok a fogyatkozás és felületesség, mindvégig sajátja marad azonban az ötlet, zamatos szórakoztatás és a szipurkázó élez.

Lindau képzelete alacsony röptű és csak azon esetben emelkedik a közönséges utánzó fölé, ha saját szemléletének leírását gúnynyal színezi. Színdarabjaiból és elbeszéléseiből — ugyszólván — kirí a francia iskola; leleményessége, irányja gyakran általán ismert mintákra vallanak. Az érzelmek egyszerű közvetlen kifejezésére nem tud szert tenni. Hol pathos volna helyén, üres, nagyhangú szavakat találunk, és az igazi érzelem hiányát konvencionális érzélgéssel pótolja. Ha nagyon szorul a kapcza, — lévén költői diketóra szüksége, — minden további teketória nélkül idézi másnak költeményeit. A modern társadalmi élet problémáival, játszik, de meg nem oldja. Ha saját hajlamát követné, Augier és más egyéb párizsi elődjeként nyíltan kitárná előttünk a konvencionális hazugság világát. Ugy látszik, nem igen támad kedve eme világgal összeveszni. A ki valaha kiméletlen volt, most mint színmű-író hódol a titkos tanácsosok leányai izlésének és idegének, nem különben Toutlemonde asszony jámbor gyermekeinek, a kik a berlini udvari színház páholyaiban ülnek. Egy magasabb erkölcsi alapvetel állhatatosan vallani, nem tartva a konvencionia tilalmától, vagy hatalmas előítéletek ellen lelkesülten küzdeni, nem Lindaunak való feladat. Egyetlen igazi hús-vér alakot sem vitt a színpadra, melynek sorsa meghatotta volna a nézűt, melynek valószínűsége elfelejtette volna a színpadi világ látszatát. Marlowjának a *«siker»*-ben sehogy sem hiszszük el, hogy költő, és ép oly kevéssé azt, miszerint szív-hódítási rendelvénnyel egy Barnhelmi Minna-féle leánynyal szemben zöld ágra vergődhetnék. Csak az gyönyörködhetik e szív-hódításban, ki bizonyos tekintetben maga is megegyez e német leány képében szereplő libával.

Ha színdarabjaiban nem is akadunk jelentékeny egyénekre, költői alkotásra, figyelemre méltók a párbeszéddek, helyzetek, melyek a közönséget mulattatják és szórakoztatják. Hiányzik ugyan belőlük a kor szellemi küzdéseivel való összefüggés, erkölcsi tartalom, de egész garmadáját találjuk olyan megjegyzéseknek, melyek a modern élet kinövésének szemmel való tartása mellett tanuskodnak.

Mindezt előre bocsátva, Lindau Pál legújabb művét sok tekintetben figyelemre méltó munkának kell nevezniünk, mely híven jellemzi a Lindau-féle költői munkálkodást. «Mayo» mintaképe egy jó elbeszélésnek és benne érte el Lindau prózája tetőpontját. A kompozíció egyszerű és tiszta viszonyokat érint. Meglátszik, hogy az újdonsült benyomások gyorsan feldolgoztattak és ezen élénkségekben részes az irány is. Írói tulajdonságának minden dicséretre méltó előnyei nagy mértékben érvényre jutnak; de mint költő hibáiban és gyöngéiben csak a régi marad.

Minő benyomásokat gyakorolhatott a Northern-Pacific-vasut megnyitása alkalmával meghívott német íróra az amerikai utazás! Schurz Károly, a terep kitűnő ismerője kalauzolta és így alkalmat nyílott az óriási New-York forgalmi életét, belső titkait kilesni, városokat járhatott be keresztül-kasul, melyeket derék férfiak szilárd akarata rövid idő alatt a kereskedelem és ipar emporiumává emelt. Képviselve volt ott Amerika népességének minden rétege jellemző helyzetekben és éles ellentétekben. Vonalon jártak keltek, mit az ember vállalkozó szelleme oly vidékre épített, melynek szűz talaját eddigelé csak indusok, vadászatalkalmával, vagy fehér bivaly-vadászok taposták, majd sűrű őserdőkön keresztül termékeny rónákra értek, melyek ezer és ezer európainak áldásban bővelkedő munkálkodásra alkalmat adni vannak hivatva. Látták a kalandos életet a bűn- és játék helyén, másrésztől azon meggyőződésre jutottak, hogy minő boldog lehet az ember nehéz de hálás kézimunka után, az európai fényűzés és kényelem mellőzésével. Szemmel tarthatták a józan vállalkozó, a lusta szédelő, a dologkerülő és és a szerezni vágyó közt folyó nyílt háborút az Ozeánon túl. Ilyenkor az igazi költő nem szorul leleményességre beérhette volna azon vonzalommal, melylyel az emberiség és művelődés iránt viseltetik, vagy a költő tekintetével, hogy belenyulva az emberi élet sürgős-forgásába, gazdag zsákmánynyal tért volna meg. Lindau, kiben nagyobb a költői érzék, mint a költői ér és tehetség, neki is gyűrűközt, de a kivételben a költészet eszközeivel való enyelgés határát nem lépte túl.

Minden esetre szerencsés gondolat lett volna, egy művelt embert, a ki mindeddig a kényelem élvezetéhez szokva volt, és a ki vagyonszerzés miatt kíváncsi a kivándorolni kénytelen, áthelyezni oda, hol a műveltség véres verítékkel küzd a föld vadságával, konokságával, de a szorgalmas munkásnak a jutalmat is megadja, ha tudniillik erkölcsi értelmében lett volna megérte és kidolgozva. Egy ilyen életkép az élet becsének erkölcsi és költői igazságának hirdetésére adott volna alkalmat. De lássuk már most, mit művelt Lindau ezen problémával?

Egy berlini nemes testőr-hadnagy az elbeszélés hőse. Szép, daliás természetű, szőke, eszes, szóval: «talpig derék fiu ez a Lützen György», egyaránt szeretik a bajtársak és a nők. Huszonhét éves lévén, még nem igen tud magán uralkodni, az élvezetek megválasztásában pedig csakhamar kimutatja foga fehérít, hogy t. i. nem szilárd jellemű. Egyik éjjel vagy 180,000 márkát vesztett el egy tétre, a mi vagyonából még megmaradt, alig rugott egy-két ezer márkára. A könnyelmű gavallér azon melegeben elhatározza, miszerint elbocsátatását kéri és Amerikába vándorol, mely elhatározás azonban a költő részéről nincs eléggé indokolva, mert Lindau nem a lelki küzdést, mely itt okúl szolgálhatna, hanem csak az első felindulást írja le. Vannak a tiszték között sokkal szegényebbek, mint a mi «játékban szerencsétlen» hadnagyunk, kinek azon felül még adósága sincs, de legkevésbé érthető az, hogy a tisztességben elbocsátott hadnagy nem rehet jobb foglalkozásra szert, mint a minőre Lützen György Amerikában adja magát. Egyelőre, mielőtt a munkához hozzálátna, mert pénze már fogytán van, egy német Lloyd-hajó első osztályában utazva vég, dözsölő módon él, majd ismét New-York egyik első rangú szállójában, hová egy gazdag denveri nagykereskedő kedveért száll, és ennek Noemi nevű leányának csupa időtöltésből udvarol. Ezen család elutazása után egy igen is gyors elhatározás folytán Dakotába vasuti szolgának szegődik be, hol homokot taligáz Szükségtől kényszerítve, több szegény munkással Chicagón keresztül Saint-Paul-ba megy és a Rocky-Mountains vasuti építkezésnél nyer alkalmazást. Lindau nem győzi elegendő hánytorgatni, hogy hőstünk előkelőbb nevelését sehol sem tagadja. Kerüli az otromba fiézkókat, játszóhelyeket, korcsmát, dolgozik, taligáz és takarékoskodik. Két hónapig folytatja ezen életmódot. Végre megúnja, összeköti, czepezupáját, egy napi járás után Helena városába ér és bányásznak csap fel. Itt azonban nem talált tartós foglalkozást, és a végszükségtől hajtva, egy «tingl-tangl»-féle helyiségben a zongorajátzó hivatalt tölti be. Lindau itt elmulasztja e változás behatását hősen személtetővé tenni.

(Befejező közlemény köv.)

P. J.

AZ ÍRÓK ÉS MŰVÉSZEK NEMZETKÖZI KONGRESSZUSA BRÜSSZELBEN.

BRÜSSELBEN az association littéraire et artistique internationale folyó hó 27-én tartja meg ezidei congressusát. Eredetileg Madridban kellett volna az írók és művészek e nemzetközi ünnepélyének lefolynia, de a spanyol határon grasszáló epidémia következtében az elnökség a hozzá intézett meghívást Belgium részéről fogadta el és így Brüsszelben gyülekeznek össze a művelt világ írói- és művészeinek képviselői a hetedik congressus megtartására.

Az ülések az Académies dísztermében tartatnak, melyekre nézve a következő programmban állapodtak meg:

Szombat, szept. 27-én reggel tíz órakor előkészítő ülés. 2 órakor a nagygyűlés ünnepélyes megnyitása a belga szépművészeti ügyek miniszterének elnöklése alatt.

— Elnöki beszéd. — Jelentés a lefolyt 1883—84. évről. — Este a congressus tagjainak fogadtatása a városházán, Mr. Buls polgármester s a városi hatóság által.

Vasárnap, 28-án. Kirándulás Anvers-re, fogadtatás a városi hatóság részéről. A Musée de peinture és a Musée Plantin megtekintése.

Hétfőn, 29-én. Reggel 10 órakor nyilvános ülés a következő programmal: Az írói és művészi tulajdon megvédésére alakult egyesületről. — Az 1884 szeptember 8-án Bernben tartott diplomáciai konferenciáról szóló jelentés felolvasása. — A művészi tulajdonról. — Művek reprodukciójáról és a szerzőt illető jogozatokról. — Este a kongressus tagjainak fogadtatása a brüsszeli írók és művészek körében.

Kedden, 30-án. Reggel 10 órakor nyilvános ülés: A művészi tulajdonjog díszkussziójának folytatása. — Az állam által megszerzett művek és az állam jogi állása az ily művek irányában. — Az egyes országok törvényhozásának állása az írói és művészi joggal szemben. — Az egyesület alapszabályainak módosítása. — Az «artistique» szónak a címhez való csatolása. — Az írói és művészi tulajdonjog védelmére szolgáló és minden országban felállítandó ügynökségek alapítása. — Este soirée a belga írói körben.

Szerdán, 31-én. Kirándulás Brüggébe. Fogadtatás a városi hatóság részéről. Szobrok és muzeumok megtekintése.

Csütörtökön, okt. 1-én. Reggel tíz órakor nyilvános ülés. — Különböző kérdések tárgyalása. — Irodalmi mozgalmak a különböző országokban. — A magánlevelezés tulajdonjogáról. — A tiszteletbeli bizottság kinevezése. — A végrehajtó bizottság kinevezése. — Este előadás a Théâtre de la Monnaieban.

Pénteken, okt. 2-án. délután 2 órakor ünnepélyes zárgyűlés. A munkálatok összegezése. — Elnöki beszéd.

A kongressus elhatározása folytán pótülések is tartathatnak.

A kongressus tartama alatt a tagok a brüsszeli írók és művészek körében, mint ideiglenes tagok, szabad bemenettel bírnak.

Az egyesület tisztikara a következő írók, művészek és államférfiakból áll:

Diszelnök: Hugo Victor.

Állandó elnökök: Mendès Léal, portugál nagykövet a madridi udvarnál. Beust gróf, Kraszewszky Ignác, Chodkiewicz, Torrès Caicedo, Salvador köztársaság követe Párisban, Emile Augier, Nordmann, Johannes, Pierre Zaccane.

Végrehajtó bizottság: Az 1884—1885 év elnökei: Torrès Caicedo, Louis Ulbach, Adolfo Calzado.

Tiszteletbeli alelnökök: Adolphe Belot, Alfonse Pagès, Fréderick Baetzmann, Armand Dumaresq.

Az 1883—84. év alelnökei: L. Ratisbonne, Mickiewicz Ladislaw, Clifford Millage.

Főtitkár: Jules Lermine.

Titkárok: Ch. Ebeling, Lanfranchi, Djuzvara.

Összeférhetőségi bizottság: Chodkiewicz, Lebailly, Mermilliod.

Jogi tanács: L. Lyon-Caen, Lionville, Dumerc, Ch. Lyon-Caen.

A díszbizottság tagjai:

Németország: Heise Pál, Bodenstaedt Frigyes, Brockhaus F. H. Freitag Gusztáv.

Dél-Amerika: *Rafael Zaldívar*, Salvador köztársaság elnöke, *Torrès Caicedo*, *Manuel Peralta*.

Angolország: *A walesi herceg*, *J. A. Froude*, *W. E. Gladstone*, *Edward Jenkins*, *Max Muller*, *Alfred Tennyson*, *Mac Culloch Torrrens*.

Ausztria: *Bayer József*, *Bauernfeld*, *Laube Henrik* (†), *Nordmann Johannes*, *Speidel Lajos*, *Unger József*, *Wilczek Hans*.

Belgium: *Rolin Jacquemyns*.

Dánia: *Holst P.*

Spanyolország: *Emilio Castellar*, *Marcos de Casa Laiglesia*, *Gasparo Nuñez de Arce*, *Juan Valera*.

Franciaország: *Jules Grévy*, a köztársaság elnöke, *Jules Ferry*, *Ferdinand de Lesseps*, *Auguste Maquet*, *Jules Simon*, *Louis Ulbach*, *Pierre Zacone*, *Jules Lermine*.

Magyarország: *Fókai Mór*, *Szász Károly*.

Olaszország: *Cesare Cantù*, *Andrea Maffei*, *Terenzio Mamiani*, *Paolo Ferrari*, *Comte Anadei*.

Németalföld: *M. C. Asser*, *C. A. Van Duyl*.

Lengyelország: *Lenartowicz Teofil*, *Kraszewsky Ignác*, *Zalesky Bodham*.

Portugallia: *Don Luis király*, *Don Fernando apakirály*, *José da Silva*, *Mondés Léal*.

Románia: *Curmen Sylva királyné*, *B. A. Urechia*.

Svájc: *Vogt Károly*, *L. Ruchonnet*, *Numa Droz*.

Tiszteletbeli tagok:

Madame Adam (Juliette Lamber), *Beust* gróf, *De Laboulaye*, lissaboni francia követ, *Emmanuel Arrago*, francia követ Bernben, *Ruiz Zorilla*, a spanyol köztársaság volt elnöke, *Comte de San Miguel* portugall miniszter, *Serpa Pinto*, *Edouard Simon*, a «Mémorial diplomatique» szerkesztője, *Girard de Rialle* osztályfőnök a francia külügyminiszteriumban, *Alfred Rambaud* a közoktatási miniszterium volt irodafőnöke, *Pittié* tábornok, *Mollard* miniszter, *Meuront* miniszter, *Charles Lepère*, képviselő, *Koehlin-Schwarz*, polgármester, *Jagersmidt*, miniszter, *Gustave Huriot*, a belügyminiszterium volt osztályfőnöke, *Frère Orban*, volt belga miniszter, *Ernest Damé*, *Bozérian*, szenátor, *Armand Dumaresq*, *Correa Leite*, *Vicomte de Castilhon Saint-Victor*, *Vicomte Daupias*, *Brauncamp* a portugall minisztertanács volt elnöke.

AZ OPERETTE FEJLŐDÉSE.

III.

A FRANCZIA operette eredetileg igen ártatlan jellegű daljáték, melylyel *Offenbach* a zenei tragoedia és zenei vígjáték mellett a zenei bohózatnak is érvényt akart szerezni. Sok sikertelen kísérlet után más színházaknál, *Offenbach* az 1855-iki párisi kiállítás alkalmával maga emelt műveinek elég szerény templomot «*Les Bouffes parisiens*» név alatt, es itt három-négy személylyel, csekély zenekarral, kar és táncz nélkül, szerény

kiállítással előadta kedves zenei genreképeit, melyek kecses, vidám dallamaikkal elnyerték a közönség tetszését. *Offenbach* ezen a téren, hol műzsája önként, elfogulatlan bájjal nyújtotta igénytelen gyümölcseit, alkotott legművésziésében.

Csakhamar azonban a császárság társadalmának raffinement-ja és spekulációja a zeneszerzőnek más felé irányozta becsapást, elégedetlenné tette addigi szerény működésével és ő, kinek genre-je nem volt alkalmas halhatatlanság és az utókor méltánylásának megszerzésére, engedett a felszólításnak, szakított a tiszta művészettel és a közönség kielégítését tette feladatává. E célból a bohózat legváltozatosabb nemeit rendelte meg szövegíróknál, kikkel együtt dolgozott, tanakodott, puhatolta a közönség izlését. A most következő korszakon át, a hatvanas évek alatt, operetteszövegei a travestia, paródia és caricatura terén mozogtak, hihetőleg azért, mert a szövegírók, kik úgy sem híresek valami nagy költői inventióról, a sok rendelésre hamarjában nem tudtak eleget kitalálni és kényelmesebbnek tartották, ha meglévő személyekkel kész történetekben mondatják el többé-kevésbé sikerült tréfáikat; a kor hajlamai is igazolták ezt az eljárást, mely nemest és tisztelteméltót nem nevelésesnek, hanem aljasnak ábrázolt. «*Orpheus*», még inkább «*Szép Helena*» jellemzőbb termékei ennek az időszaknak. Ezek után következett a mese («*Kékszakáll*») és novellisztikai genre («*Madame Favart*», «*Fantasio*») kiaknázása, az udvari és katonavilág caricaturái («*Gerolsteine nagyhercegnő*»), végre tarka egymásutánban a legkülönbözőbb tárgyak, a mint a szövegírók szolgáltathatták, kiknek költői tehetsége, úgy látszott, phantázia, bárgyúság és bizonyos nevetető képesség sajátos keverékéből állt. Ezekben a szövegekben van rendszeren néhány sikerült ötlet, néhány mindig ismétlődő kényes situatio és ezek vívják ki a tetszést az egész számára; hogy példát hozzunk fel, az operette-librettók mindig nagyon szerettek a «nadrágszerepeket» és az ezekből következő «érdekes» helyzeteket; olykor nem is érik be egyes szereppel, hanem átöltöztetett apródok stb. egész karait léptetik fel; a szövegírók kétségkívül csak azt sajnálják, hogy a természet fukar berendezése folytán az emberiségnek csak két neme van és így, ha férfiszerepet játszó színésznővel újra alakot akarnak cseréltetni, kénytelenek azt ismét nőnek öltöztetni. A csiklandozás mellett e szövegeknek még természetesen az a feladatuk van, hogy a zeneszerzőnek alkalmat nyújtsanak dallamainak, tánczainak, couplet-jeinek kellő elhelyezésére. Ezekben *Offenbach* kitűnő színpadismerevet tanusított, zenéje mindig a helyzetből folyik és a cselekvényhez simul anélkül, hogy feltartaná. Legmegnyerőbb benne a dallamosság, mihez még művésziesen kezelt hangszerezés és a rhythmus iránt való finom érzék járul; e tulajdonságok kapcsolatban az ellenállhatatlan komikai erővel, melyet *Offenbach* egészen szerény eszközökkel képes kifejtetni és mely hol a farsangi tréfák zenésítése, melyekben szülővárosa, Köln, bővelkedett, hol az esprít-nek alkalmaztatása zenében, mely második hónapban, Párisban, otthonos —

ezek azok a tényezők, melyek *Offenbach*-nak néha a genialitást megközelítő tehetőségét kiteszik. Valóban kár, hogy ő e tehetségével a napi mulatság szolgálatában elhamarkodottan dolgozott, biztosabb hatás kedvéért kipróbált fogásokat sokszor ismételt, sajnálta magától a kíméletet, mely nélkül művészte nem fejlődhetett teljes virágzásra. Nyugodt alkotásról szó sem lehetett nála, mikor csak azon igyekezett, hogy pontosan színpadra hozza három ujdonságát évenként, mikor néha az első felvonás próbáját meg kellett már tartania, míg az utolsót még nem írta meg. Ily módon képes volt 102 művet megírni, de ezek közül a későbbiek már egészen a gyári munka bélyegét viselik. Csak egy mű, az utolsó, képez kivételt, melyen évekig dolgozott és melynek oly értéket akart adni, hogy az többi műveit túlélje és szerzője hírét fentartsa az utókor számára; ez a «*Hoffmann meséi*» című phantastikus opera, mely egy igen tekintélyes francia kritikus *Reyer* Ernő, a következő vallomásra birt: «Kételkedem — így írárom néhány évvel ezelőtt, — hogy az a toll, mely az «*Orpheus*» és «*Szép Helena*»-féle különczkódásokat megírta, valaha nevezetes művet hoz létre. Most belátom, hogy tévedtem».

IV.

Az operette ápolásában Párisnál főleg egy — annak idején rokonszellemű — város vetekedett, Bécs. Itt csakhamar támadt is tehetség, mely a francia operette sikerének láttára céljául kitzúta, hogy Bécsnek *Offenbach*-ja lesz és így fölsőlegessé teszi a francia árú bevitelét. *Strauss* János nem érte ugyan utól mindenben mintaképét, de legalább dallamosságban nagyon megközelítette, mint ezt tánczai is megmutatták, melyek a közönség kedveltjévé tették, még mielőtt «*Indigó*»-jával fellépett; ennek sikere számos hasonló operette megírására biztatta, melyek közül a «*Böregér*» ellen lehet legkevesebb kifogásunk. Ennek szövege a rendesen magasabb színvonalon áll, és zenéje, mely a pezsgő életkedv hangját oly kitűnően találja, a kecsesség, dallamosság és komikum nem egy gyöngyét tartalmazza. — *Strauss* későbbi művei, egészen a «*Furcsa háború*»-ig szintén nem értéktelenek, de korántsem érik el a «*Böregér*», míg utolsó műve, a «*Velenesei éjszaka*» határozott hanyatlást tanúsít.

Az operette történetében ezentúl is Páris és Bécs maradt a két főhely, melyekben csaknem az egész európai szükséglet földözöttik. *Offenbach*-nak babérai számos utánzót keltettek, kik azt hitték, hogy azt a «könnyű zenét» ők is megcsinálják. De a legtöbbször hiányzik mintaképük minden jellemző tehetsége és így náluk az a műfaj, mely iránt *Offenbach* fényes tulajdonságai némileg meg tudtak engesztelni, türhetetlenné válik. Nem képesek kecses zenét írni és hogy ezt elleplezzék, rettentő zajt csapnak, a nagy opera hangszerezését utánozzák, énekeiket egészen aránytalan követeléseikkel képtelenekké teszik feladatuk megoldására és még sem érik el a kívánt hatást. A zene komikai hatását sokszor aljasságig menő frivolitással pótolják, miben szövegeik sem maradnak el mögöttük, melyek bárgyúságban és ledérségben megvalósítják a

hihetetlent. Kivétel ezen általános szabály alól csak igen gyéren akad és ha az ilyen jobbfejta szöveg azután határtalan lelkesedést idéz elő, ez csak a közönségnek szerény mérvű igényeiről, de korántsem megérdemlett sikerről tesz tanúságot.

Tiro.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A NÉPSZÍNHÁZBAN szerdán, folyó hó 17-én volt Souppé «Donna Juanita» operette-jének első előadása. A darab maga már nem ismeretlen előttünk, s különösen emlékezetes arról a körülményről, hogy ezelőtt öt évvel ezzel kezdte meg a német színház újból működését a concessio-kérdés körül történt zavarok megszűnte után. Meséje közönséges bécsi operette-mese, hol a primadonna majd férfi, majd nő, s végre a hallgató maga sem tudja, vajjon fiú-e, vagy leány? Mégis eléggé mulattató s tréfás szójátékaival megneveteti az embert. San Sebastianban javában foly az összeesküvés az azt megszállva tartó angolok ellen, midőn az összeesküvőkkel szövetséges Pichegru francia tábornok René (Pálmay) hadapródot oda küldi mint kémét. René spanyol mulerónak öltözve, megjelenik San Sebastianban, és itt találkozik bátyjával, Gaston kapitánnyal (Kápolnai), a ki, mint az angolok hadi foglya és a szép Petrita (Szelényi A.) vőlegénye, szintén résztvesz a titkos összeesküvésben. Beszélgetéseket meglesi Petrita s néhány elejtett szóból azt véli kivehetni, hogy René-t «Donna Juanita»-nak hívják, s hogy tulajdonképpen nő. Majd az angolok is keresik azt a mulerót, aki oly ügyesen tudott átszökni előőrseiket és Renének csakugyan ütött volna utolsó órája, ha Petrita bele nem avatkozik és csupa féltékenységből el nem árulja a mit hallott, t. i. hogy ez a kém tulajdonképpen nő. René ráhagyja, Douglas tábornokot (Solymossy) és Pomponio alkade-ot (Kassai) magába bolondítja, kilesi gyűléseiket és elárulja terveiket, és így a francziák kezébe játsza San Sebastiant.

A zene egészben véve nem eredeti, de dicséretére legyen mondva, hogy Souppé csak önmagát lopta meg, és az ismerősnek tetsző dallamok csak valamely előbbi saját operettjére emlékeztetnek; azonkívül igen szépen vannak kidolgozva és hangszerelve. A szebb zenei számok az első felvonásban a quintett, a másodikban Petrita s Gaston duettje, a fináléban abodal, az utolsó felvonásban pedig amór duett és a gyermekduett, az előbbi Petrita és Gaston, az utóbbi Pomponio és René közt. A darab végén az eredeti finale helyett a Marseillaise-t játszották, a mi csakugyan hatásosabb és jobban illik a helyzetnek.

Az előadás egészben véve összevágó volt: Pálmay I., mint rendesen, elemében volt, Kassai excellált. Mindketten a harmadik felvonás gyermek-duettjében zajos óvácziókban részültek, és kénytelenek voltak azt meg is ismételni. Solymossy, a félkezű-, lábú-, szemü és fülű angol tábornok folytonos derűtségben tartotta a közönséget sikerült ügyetlenségeivel. Szelényi kisasszony tulajdonképpen rejtély előttünk, amennyiben nem lehet eldönteni, vajjon a hangja, játéka és éneke közt melyik a rosszabbik? Ugy hiszszük, hogy mind a három egy színvonalon —

a kritikáén alól — áll. Az ének és zenekar egybevágot, csak a nuanceirozásra kellett volna több gondot fordítani; különösen a zenekar csak fortissimokkal tudott remekelni: a többi helyeken pedig meglehetősen indiskré volt.

~ A ZENEKEDVELŐK EGYESÜLETÉBEN Massenet «Évá»-jából már megkezdették a próbákat. Vasárnap délelőtt a női kar már második gyakorló próbáját tartotta meg. Bellovich Imre karnagy nagy gondal tanítja és vezeti a karokat. A hangjegyek a női-, a férfi- és a zenekari tagoknak már ki vannak osztva s az egyes karok a hét különböző napjain esténként tartanak próbákat. A hangversenyt október hó végén a vígadó nagy termében fogják megtartani.

~ STRAUSS JÁNOS október 15-én negyven éves jubileumát ünnepli mint zenezerző és karmester. Az ünnepélyt a bécsi «Theater an der Wien»-ben fogják megünnepelni.

~ BÜLOW JÁNOS a meiningeni zenekarral decemberben fog Budapesten hangversenyezni.

~ EUGÈNE D'ALBERT, a hírneves fiatal zongoraművész, Liszt Ferencz kedvenc tanítványa, október 2-án művészi körútra indul és karácsonyig hatvanöt hangversenyt akar adni. Január végén vagy február elején azután eljön Budapestre is.

~ A FRANCZIA AKADÉMIA felolvasó gyűlései október 5-én veszik kezdetüket. Az elsőn Camille Sain-Saëns fogja történeti és esztétikai művét fölolvadni e cím alatt: «A zene multja, jelene és jövője».

~ A PÁRISI OPERÁ-ban a legtöbb előadást eddig a «Hugonottak» érték meg. 751-szer adták összesen. Albert Soubies érdekes összeállítása szerint utána következnek: «Tell Vilmos» 686; «Ördög Róbert» 677; «A kegyencznő» 557; «A zsidónő» 487; «Ory gróf» 433; «A próféta» 422; «Faust» 392; «Az afrikai nő» 337; «Hamlet» 207; «Büvös vadász» 190; «Aida» 99 előadással.

~ DOMBAY K. M. fiatal zenezerző hazánkja operáját, «Alfonso király»-t, a téli évad folyamában elő fogják adni a prágai színházban. A librettót Schirmer Adolf bécsi író írta. A zenevilág nagy várakozással néz egy fiatal lehetőség első nagy kísérlete elé.

~ WAGNER RICHARD «Mesterdálnoka»-it a brüsszeli Théâtre de la Monnaie-ben is elő fogják adni. A szöveget Viktor Wilder a «Ménestrel» munkatársa fordította és az előkészületek már annyira haladtak, hogy a tanuláshoz is foghattak. A szerepeket így osztá ki: Éva: Madame Caron; Magdolna: Mdlle Deschamps; Walter: Jourdain; Hans Sachs: Seguin és Gresse; Dávid: Delaquerrière; Beckmesser: Chappuis.

~ A MONAKÓI HANGVERSENYEKEN való közreműködésre Padeloup két új és szerinte kitünő erőt szerződöttetett. Ezek: Anna de Belocca altista énekesnő és Sivori olasz hegedűművész.

~ A MÜNCHENI UDVARI SZÍNHÁZ első operaujdonsága Reinthaler Károly «Das Käthchen von Heilbronn»-ja lesz.

~ PRATOBAN, Toscana egy városában részvény-társulat alakult, melynek czélja Attilio Ciardi nagy operáját, «Ivanhoe»-t Olaszország valamely nagyobb városában előadatni.

~ SIGNORA CARLOTTA BESSONE a legújabb csillag neve, mely Amerikában tűnt fel az ének egén. A fiatal amerikai hölgy Hülsen intendáns és Strausz előtt már próbát is énekelt, és azonnal állandóan szerződöttetett a berlini operához, évenként növekedő fizetéssel, mely 15,000 márkával kezdődik.

~ PATTI ADELINA november 25-én akarja első fellépésének 25-ik éves fordulóját megünnepelni, mely alkalommal «Lammermoori Lucia»-t éneklí ugyanazzal a tenoristával, az ősz Brignolival, kivel a szerepet 25 év előtt először énekelte.

~ PESAROBAN a Rossini-ről elnevezett zene-lyceumban a napokban volt az első nyilvános vizsga, melyen az új intézet fényes eredményeket mutatott fel. A vizsgálat Pedrotti a kitünő zenész és az intézet igazgatója vezette.

~ BOTTO «Mefistofele» operáját a dublini «Gaiety-Theatre»-ben először adta Rosa angol operatársulata nagy sikerrel.

~ BALTIMORE-ban az ottani «Academy of Music»-ban speczifikus amerikai operát fognak nov. 10-én «Lee-li-nau» cím alatt előadni. A szöveget Earl Marble, a bostoni ismeretes költő és kritikus írta, zenejét Stahl Richard. A címszerep — Lee-li-nau — indián hercegnő.

~ MONSBAN Fétis, híres francia zene-szerző, szülőházának homlokzatbn emléktáblát lepleztek le a napokban, melybe arany betűkkel van ez az egyszerű mondat bevéve: «Dans cette maison est né François Fétis le 24 mars 1784».

~ A BERLINI PHILHARMONIKUSOK három sorozatra osztott hangversenyei okt. 10-én kezdődnek Joachim, Klindworth és Wüllner vezetése mellett. A közreműködő solisták a következők: Auer Lipót (hegedű), Henschel György és neje (bariton, sopran), Joachim (hegedű), Leschetitzky (zongora), Menter Zsófia (zongora), Montigny-Remaury asszony Párisból (zongora), Normann-Neruda asszony (hegedű), Popper D. (gordonka), Sjaudigl (bariton), Schumann Klára asszony (zongora), Barczewicz Sztanislaw (hegedű), Essipoff Anna (zongora), Grünfeld Alfréd (zongora), Gudehus udvari operaénekes, Malten kisasszony (ének), Papier Róza asszony (alt), Camille Saint-Saëns (zongora), Spiés Hermína (ének), Winkelmann (tenor), Eugen d'Albert (zongora), dr. Hans Bülow (zongora), Ondri ek Ferencz (hegedű), Rummel Ferencz (zongora), Pucher Róza (ének).

SZÍNHÁZI HIREK.

== III. RICHARDOT adták elő a nemzeti színházban közepes sikerrel. Shakespeare darabjai a mi színpadjainkon nagy előkészítést kívánnak; nem is mondható, hogy valósággal repertoire-on volnának. Valahányszor egyiküket előadják, az mindig színházi esemény: ilyen körülmények között nem is csodálható, ha oly nagy mű mint «III. Richard», néhány rövidke próba után, nem megy úgy mint kellene. A pénteki előadás csak a mis-en-scène tekintetében tanúskodott némi gondosságról; egyébként elég hanyag volt. A nem-

zeti színház egész státusa színpadon volt és daczára ennek Jászai Mari és Gyenes kivételével egy szereplő sem bírt némi jelentőségre szert tenni. Színtelenek, hatástalanok voltak mindnyájan. Csak *Jászai Mari* (Margit) győzött felülmulhatlan tragikai erővel és elragadó pathoszszal. P. Márkus Emilia finom mérséklettel megtudta övni Lady Anna szerepét mindentől, mi benne természetellenesnek és visszataszítóknak láthatnák; főnséges és impozans maradt még akkor is, midőn Richard kérelmére ingadoznia kellett. Gyenesnek is voltak percnyi sikerei és ez talán elég dicséret oly fiatal színészre, mint ő. III. Richard a nagy repertoire egyik legnehezebb szerepe: csak a hosszú évi tapasztalattal bíró legnagyobb művészek mernek hozzá nyúlni; ha tehát oly fiatal ember, mint Gyenes csak megáll is e szerepben, már a siker nem tagadható meg tőle egészen. Ha valaha színpadon, úgy bizonyosan ez esetben áll az, hogy: in magnis et voluisse sat est. Az egész előadásra nézve különben ismételjük, hogy Shakespeare több gondot, több figyelmet és több tanulmányt érdemel és igényel, mint a mennyi három-négy napi előkészítés alatt legjobban akarattal mellett is ráfordítható.

— A KIRÁLYI OPERAHÁZ vasfűggyönt nem egy színre festik, hanem stilszerű kék és aranyozott ékítményekkel látják el. A függöny festését szerdán kezdték meg.

— VASÁRNAP, folyó hó 14-én a nemzeti színházban Vizvári Gyula színészkedésének 25 éves fordulóját ülték meg szép esedéskor. Az érdemes színészt jó barátai és tisztelői különféle emléktárgyakkal és virággal meg koszorúkkal lepték meg.

— A NEMZETI SZÍNHÁZBAN Delpitnek «A két Maucroix» című színművéből, mely az őszi saison legelső ujdonsága lesz, a napokban megkezdtek a próbákat s a darab október hó első felében kerül színre. Utána a legközelebbi ujdonság Coppée «Severo Torelli»-je lesz.

— A KRISZTINÁVÁROSI SZINKÖRBEH hét-főn 15-én Kiss Pista jutalomjátékaként Millőcker «Koldusdiák»-ját adták, mely alkalommal Kissné-Honti Mariska, vidéki énekesnő vendégszerepelt. Az előadás csak ennyiben hozott újat. Kissné kellemes színpadi alak, élénk mozgásokkal és meglehetősen csengő, az alsó fekvésekben kissé fátyolozott hanggal. Broniszlávát játszotta és a szerény igényekhez mérten ki is elégített. A jutalmazott a régi hanyag és minden szóban és gesztusban páratlan izléstelenséget eláruló darabos Kiss Pista volt, csak hogy a szokottnál még hamissabban intonált. Szerepét még erre az alkalomra sem tartotta érdemesnek megtanulni és nagy műpauzákkal tarkázott prózáját feldarabolva mintegy szellemi absentiában dobálta a suffiták közé. Pajor Emilia (Laura), Német János (Simon), Gondáné (Novaska grófné) és Boros derekasan végeztek szerepeikkel.

— A KRISZTINÁVÁROSI SZINKÖRBEH Pálmay Ilka asszonynak föllépte kedden lesz, amikor a budapesti 1848—49-iki honvédegyesület javára játszik a «Huszárcsiny»-ben. Hétfőn a «Koldusdiák» kerül színre. Kedden a már említett jótékony előadás Pálmay Ilkával. Szerdán az utolsó előadást tartja a társulat. Előadják a «Czigány» népszínművet s a búcsúzás ünnepesebbé

tételére egy «Epilóg»-ot, melyet ez alkalomra Deréki Antal írt. A társaság pénteken 26-án reggel utazik el Kassára, téli állomáshelyére.

— VÁRSZÍNHÁZ. Feleki Miklós, a fővárosi dunajobbparti színházak igazgatója a várszínházat illetőleg már kibocsátotta előleges jelentését, melyben felsorolja társulata névsorát s a folyó év október hó 1-től a jövő 1885. év márczius végéig terjedő színi időnyre bérletet hirdet. E jelentés szerint az előadások a várszínházban október hó elején kezdődnek és naponként lesz előadás. A műsört középfajú drámák, vígjátékok, bohózatok, apróbb operettek és főleg népszínművek fogják képezni. Az előadó személyzet a következő tagokból áll. Nők: Blaha Luiza b. Splényi Odönné, Balogh Etel, Báthori Ilona, Beödy Gáborné, Cserváry Ilona, Kecskeméti Irma, Kölcsey Elvira, Lubinszky Odönné, Lenkey Gyuláné, Margó (Morgenstern) Célia, Marcell Gézáné, Nagy Ferenczné K. Mari, Sió Bartha Irma, Temesváryné Farkas Irma, Timár Jánosné s 12 kardalos. Férfiak: Balog Árpád, Benedek Gyula, Beregi Viktor, Beödy Gábor (rendező), Deák Péter, Deák Pál, Fenyvesi Károly, Kőrösi Lajos, Kömley Gyula, Lubinszky Odön, Lenkey Gyula, Makó Lajos, Marcell Géza (rendező), Mezey Péter, Réthe Lajos, Rónaszéky Gusztáv, Szirmai Imre, Szigligeti József és 12 kardalos. Az előadó személyzetén kívül: Selley Gyula karmester, Noséda Károly kartinító, 22 zenész s a szükséges kezelő és szolgaszemélyzet; összesen 136 tag. Abértet 1884. évi október 1-től 1885. évi márczius végéig havonként 15 bérlet-folyamosságy összesen 90 előadásra szól. Bérletni lehet páholyokra félévre, erkély- és zártzártszékűre évnegyedre és egy hónapra is. A bérletárak a következők: Földszinti és első emeleti páholy félévre 325 forint, másodemeleti páholy 200 frt. Erkélyszék 6 óra 100 frt, 3 óra 52 frt s egy óra 18 frt. Földszinti zártzártszék 6 óra 54 frt, 3 óra 28 frt, 1 óra 10 frt. Bérletni lehet naponként délelőtt 10—12 és délután 4—6 óráig a várszínház irodájában (Színház-útca 4. sz. földszint), Sz. Mészáros Kálmán titkárnál. A múlt évi páholy és zártzártszékű bérletek megártása iránt folyó hó 15-től bezárólag 20-ig nyilatkozhattak.

— A NÉMET SZÍNHÁZAT is megnyitották e héten, amelylyel együtt a télen öt színház fog a budapesti közönség szórakozásáról gondoskodni. Lesser igazgató jólszervezett operette- és drámatársulatot toborzott össze, mely élénk műsorával hathatósan működik közre a főváros művészi airjének emelésére. Eddig a «Bettelstudent» előadását volt alkalmunk látni, és mondhatjuk, hogy a friss és vidor tempo melylyel az operettet lejátszották, mindenkit kellemesen lepott meg. A szereplők között igen derék és figyelemreméltó erők játszottak, kik közül *Herges Aranka* és *Stein* kisasszonyok nagyobb feladatok megoldására is képeseknek mutatkoztak. *Décsy* úr igen jóhangú és ügyes játéku énekes, tartalmas magas bariton hanggal és izlésteljes előadással, melyet kár volna a túlbúzgóság folytán forcírozott túlének-lés által csorbítani. Bauer úr, a tenorista, határozottan gyenge. Hangja csekély terjedelmű; játéka szenvedhetetlen mozgásai

által élvezhetetlenné lesz, valamint beszédmodora sem ment az affektált hangsúlyozástól. A kiállítás csinos, a jelenetek élénkek és valódi színpadi tarkaságot mutatnak. A zenekar friss játékaival csak hozzájárult az előadás élénkségének emeléséhez. Az énekkar pedig kellemes változást nyújtott a népszínházi zagyva karoktól beteg fülnek.

— NAGYVÁRADON e hó 16-án Hubay Aranka k. a szerződött tag az «Erdő szepében» lépett fel nagy sikerrel. Az ottani kritika nagyon dicséri tiszta csengő hangját, meleg szavallatát és bensőségteljes őszinte játékát.

— SZEGEDRE e hó 26-dikán érkezik Nagy Vincze színtársulata a nagyváradi nyári évad után, melyet 25-dikén végez be; az első előadást másnap tartják. Nagy Vincze színtársulatát méltán kedvelték annyira Nagy-Váradon is: érdekes műsora volt, kitűnő erőt, jó rendezése s gazdag díszlettára. Szegedre nézve a színigazgatónak gondja volt rá, hogy a téli évad műsorát minél érdekesebbé s változatosabbá tegye. Érintkezésebe lépett az irányadó színházak igazgatóival s abban a helyzetben lesz, hogy nem csak régi jó darabokat eleveníthet föl, hanem a nemzeti és népszínházaknál, valamint a budai várszínháznál színrekerülő ujdonságokat is bemutatathatja a téli évadban. Nagy-Váradon több új színművet és operettet tanult be a társulat, a melyek ott tetszést arattak. A betanult és Szegeden a Nagy Vincze társulata által részben elő nem adott darabok eddig a következők: Színművek: «Egy nő vétké», «Szegény marquis», «Robert Macaire», «István király», «Erdő szépe», «Coralie fia», «Czigány élet», «Falusiak», «A király házasodik», «Nők az alkotmányban», «Kukli prédikációk», «Perichon ur utazása», «Arany paraszt», «Váróteremben», «Kendi Margit», «Buborékok», «René király lánya», «Egy ballépés», «Egy franc s 9 sou», «A másoló», «Idegesek», «Armány és szerelem», «Vig opera», «Magánvigjáték 3 fölvonásban», «Búzavirág», «Csicsóné», «Czigány Panna», «Komámasszony», «Bukow, a székelyek hóhéra», «Dalmúvek és operettek: «Mártha», «A fekete domino», «Sevillai borbély», «Kömüves és lakatos», «Kisasszony feleségem», «Eleven ördög», «Gasparone», «Sóhajok hidja», «Furesa háború», «Bocaccio» (új szöveggel). A szegedi bérletek örvendetesen szaporodnak s kiltátás van rá, hogy az idej bérlet fölülmúlja a tavalyit.

— NÉGY HÍRES SZINDARAB, mely Párisban egy folytatásban 200 előadást ért meg, a következő jövedelmeket eredményezte: «A Daniseffek» 692,832 frankot, «A Benoiton család» 723,484 frankot, «Váljunk el» 903,756 frankot és «A vasgyáros» 1,025,000 frankot.

— A BÉCSI «CARL» SZÍNHÁZAT, Tatarczy igazgatása alatt okt. 1-jén nyitják meg Schönthan-nak «Der Raub der Sabirinnen» című vígjátékával.

— A KOPENHÁGAI UDVARI SZÍNHÁZHOZ a múlt évben 108 darabot nyújtottak be, ezek közül azonban csak nyolczat találták elfogadhatónak.

— HARMINCZKÉT SZÍNPADON játszanak jelenleg Berlinben, beleértve a mulató helyeken levő kisebb színpadokat is.

A MÜNCHENI MŰEGYLETBŐL.

TUDÓSÍTÁSAINKBAN az utóbbi időben kis szünetet kényteleníttem tartani, mert sajnos, a műegyletnek is meg van ugorka-saisonja, melyben az üzletvezetőnek keserves munkájába kerül a falak díszítésére tárgyakat szerezni. Ez utóbbi elismerést érdemlő fáradozásainak köszönhetik a jelenlegi tárlat látogatói, hogy *Stieler* Róbert szép aquarelljeiben a madelbronni zárdából, Esslingenből és egyéb württembergi helyekről gyönyörködhetnek. *Stieler* nem hatáshajhászó, sohasem téveszti szem elől azon határokat, melyeket az aquarell-technika sajátosságánál fogva a művész elé tűz, és ép ezért utólérhetlen. *Majer G.* egy középkori fegyverkovács műhelyébe vezet bennünket, hova egy harcztábor katonája tért be, hogy magát a bekövetkező csatához felszerelje. Míg ez lábpánczéját hozza rendbe, addig az öreg kovács a kardot próbálja. A kép főbece a színek harmóniájában fekszik. *Reder Rich.* a felső-bajor előhegyek egy részletét festette helyes rendezéssel és kellő érzéssel. *Kocken* tavaszi tájképében a részleteket illetőleg tán nagyon sokat tett, ami által az összbenyomás szenved. *Schaumann* festménye «A londoni utcái életből» Chiron sokat említett nagy festményének keresetlen párképe. A művésznék nem volt szándéka, picaneriát tárnai szemünk elé, de egyszerű keretben meggyőződtető képet szolgáltatott a londoni életből, midőn nem állított egy erényes és egy bűnös nővért egymással szembe. *Meermann* anyagának megválasztása és kecses előadási modora által művészetének már sok barátot és tisztelőt szerzett; de most kiállított képe «Tiroli falu» a barátok és tisztelők számát még inkább növelni fogja. *Engel* «Halásznője» csinos alak; de a művész az eszményi utáni törekvésben nagyon messze ment; korunk sokkal inkább realis, semhogy az ily *Clauren*-féle teremtményekben örömet leljen. Csenedlet számára nagy formatumot választani, mindenkor merész vállalkozás; *Harnett*-nek azonban e sziklán annyival is inkább hajótörést kellett szenvednie, mert tárgyában kevés a vonzó és a feldolgozás nagyon egyhangú.

Hasselbach Ferencz, ki a börszeterem egyik szép történeti képét festette, és kitől már több sikerült humoros genre-képet birunk, két külön keretben «Két kártyajátószt» állított ki, kiknek egyike jó, a másik azonban rossz kártyákat tart kezében. Mindkettőnek kedély-hangulata megszólamló hűséggel van esetelve, miért a művész a legfőbb dicséretet érdemli. A sors által mostohán részeltetett játószt boszus arca ép oly komikus hatása, mint a másíknak vígsága. E mellett a festmény könnyed modorban, de tisztán van festve. Ami azon kérdést illeti, vajjon szabad-e egy tárgyat két vagy több részre osztani; e kérdésre határozottan igennel válaszolhatunk, ha meggondoljuk, hogy a főcselekvény két — bár egymással összekötöttségben álló — helyileg elkülönített moz-

zanatra oszlik, melyek egymást megmagyarázzák, kiegészítik ugyan; de a melyeknek mindegyike önmagában önálló egészet képez. *Adam Gyula* ismét két kitűnő kabinet-képet állított ki, melyeknek címe «Béke» és «Békétlenség». *Behm* «Virágáros-leányának» hibája a helytelenül szétszórt fény és árny. *Schultze* «Holsteini tájképe» szép tehetségre mutat, mely képes lesz jelentékeny alkotni, ha a tehetséget behatóbb tanulmányok és szabadabb alakítás támogatandják. *Berninger* «Nápoly mellett» című festménye ismét beteges manierismus befolyása alatt keletkezett. Ugyanezen tárggyal foglalkozik *Sturm* is; de még kevesebb szerencsével, mint az előbbi; a szabad természet nézet teljes hiánya mellett a durva kivétel is jelentékeny hátrányára válik e képnek. «Egy ajánlat» *Wöber*-től az érzés tagadhatlan bensőségéről tesz tanúságot, de egyszersmind hiányos technikáról is. *Fewerslein* Márton a san-remo-i Belle vue szálloda terme számára festett díszleti képeiben az ideális művészet terére ragadja a szemlélőt: Amphitritet látjuk egy delphinen a tenger hullámain tovasiklani, továbbá a zene és táncz allegorikus alakjait, melyek kivétel nélkül nemes és magyarázatra nem szoruló alakok. Az aquarell-festészet két kép által van képviselve, *Colemann* «feszédője» (egy olasz barát) és *Doll* alakokban gazdag «Braunau marhavásári jelenete» által; a szobrászat végül a híres szemorvos, dr. Rottmund-Bernauer Agoston tanárnak élethű mellszobra által. *Schnitzler*, az egykor nagyrabecsült állatfestő, 16 — részben kitűnő — képet állított ki.

M. F.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HÍREK.

~ A TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOK HELYSÉGE maholnap átadható lesz rendeltetésének. A várkerületi bazár tíz egymásba nyíló kisebb terme immár majdnem teljesen kész. A festők és asztalosok jelenleg az oldalfalak végső díszítésén dolgoznak. A termek oldalfalát pompás vörösrre festett drapéria fűdi, mely minden oldalról fényezett diófa keretekbe van foglalva. Fölül a képek felfüggesztésére szolgáló vasoszlopok is készen vannak már, úgy hogy legközelebb a megelévő képek elhelyezése is megkezdhető lesz.

~ AZ ARADI ÚJ SZÍNHÁZ szobrainak mintái Mátrai Lajos műtermében gyorsan közellednek befejezésükhöz. A karyatid oszlopfejek már készen vannak, valamint a géniusz-alakok is, melyek a színház főbejáratát fogják díszíteni. A szobrász jelenleg két női szoboralakon dolgozik, melyek Tháliát és Melpoménet ábrázolják.

~ SEFTSIK ANTAL fiatal szobrász, egy épülő sugár-úti palota számára hat nyugvó szoboralakot készít, melyek a palota alsó ablakosorának párkányzatát fogják díszíteni. A szobrok egyenkint a művészetet, tudományt, békét, jólétet, földművelést és ipart szimbolizálják s valamennyi bronzból lesz öntve. — Brestyánszky Béla ugyancsak egy a sugár-úton épülő palota homlokzatára készít több Genius-alakot. — A kiállítási iparcsarnok szobrainak kidolgozása Sós-kuton gyorsan halad előre. A napokban bevégezték az agyagminták égetését s három Genius-alakot már el is

készítették. Az összes szobrok körülbelül hat hét alatt készülnek el.

~ BRÓDSZKY SÁNDOR jeles festőművészünk egész sorozat szép tájképen dolgozik jelenleg gyár-utcai műtermében. Közülök a három legkiválóbb: «A gmundeni tó», «Balaton-Füred és Tihany környéke», «Kőhid a Rákosmentén». Mind a három az őszi kiállításra készül, melyen egyik régebbi képét az «Alkonyat előtt» címűt is ujjalag ki fogja állítani.

~ SEDELMAYER műáros ez év április havában tudvalevőleg Párisban a magyar és osztrák festők műveiből nagy kiállítást rendezett, mely úgyszólván elhomályosította az ez ideig szalont is. Sedelmayer felbuzdulva a nem remélt sikeren, elhatározta, hogy Bécsben is rendez hasonló kiállítást október havában. Az egyes festők műveit csoportonként és egymásután fogják bemutatni. Érdeket fog kölcsönözni a kiállításnak mindjárt kezdetben Payer híres festménye: «A Franklin-expedíció vég». E hatalmas mű eddigelé csak Párisban és Münchenben volt kiállítva. Ezután következik majd Munkácsy remekműve: «Krisztus a Kalvárián» és valószínűleg a «Krisztus Pilátus előtt» is, mely jelenleg Angliában van. A mestertől ezeken kívül még két genrekép is ki lesz állítva. Brozik Venczel festménye «Husz János elítélése» szintén látható lesz a tárlaton.

~ MAKARTOT meglátogatta Payerbachban a párisi «Figaro» levelezője és most azt írja róla, hogy a művész nagyfoku nervózisban szenved, mely jórészt megfosztá őt művészi és szellemi tehetségeitől. A megbízatás, hogy a királyné egyik vadászkastélyát kifesse, annyira elfoglalta, hogy egész fixa ideává lett nála e dolog. Makart különben igen rosszul van. Nehezen beszél, mint mindig, de eszméi nem küszáltak. Külseje nagy szenvedésre vall, hanem a lelki állapotáról szóló hírek mégis túlzottaknak látszanak. Mióta Bécsbe költözött, lényegesen javulóban van.

~ MŰVÉSZI VANDALISMUSRÓL írják lapunknak Augsburgból a következő sorokat: Az augsburgi tanácsház a renaissance genialis mesterének, Holl Illésnek enagszerű műve, egy hozzáépített részlet által fog elétkellenítetni. Az irodahelyiségek nem elegendők legfeljebb bizonyítéka annak, hogy mennyire szeret irni, sokat irni a mai közígazgatás, mely iratok felhalmozásában a középkort is fölülmúlja. A tér, melyben a szabad város nagyszerű közügyei rendezettek, nem elég a mai közügyek rendezésére; a házat, melyben oly nagyszerű végzések hozatnak, mint a legújabb körmeneti tilalom, meg kell nagyobbítani. Megfoghatatlannak tünik fel előttünk, miként merülhetett fel ily vandaliszmusnak csak gondolata is napjainkban, midőn még az iparnak is minden ágában művészet a jelszó. — Augsburg városának legkiválóbb férfiból, politikai pártkülönbség nélkül bizottság alakult, kik Münchenből szakértőket hívtak meg — közöttük Hauberisser és Seidl építészeket — és határozottan tiltakoznak e terv valósítása ellen. A tiltakozást eddig már vagy 4000-en írták alá. Vajha sikerülne a büzgő bizottság fáradozásának megakadályozni egy lépést, mely képes, hogy Augsburg nevének említésénél Abderat és egyébb hasonló híres városokat juttasson emlékeztünkbe.

„HARMONIA”

zongoratermében (váczi-utcza 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatóak:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcsó közép minőségű tetszetős zongorák.

ERBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stuez, diófa

fekete

keresztlúrozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából
fekete
Arjegyzele küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 $\frac{1}{2}$ méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák.

Rövid salon diófából

« « fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemecske József

„Mignon”

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zened. t. váczi-u. 18.
Deutsch Willy, bálvány-uteza 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut. kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-uteza 6.
Koschirz János, sugár-ut 59.
Major J. Gyula, váczi-körut 17.
Rausch Károly, nemz. zened. tan., Hunyady-uteza 3.
Schütze Rezső, nemz. zened. tanár, nagy korona-uteza 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Keckeméti-uteza „Geist”-ház.
Sopogyi Mór, Zrínyi-uteza 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdafi Béla, nemz. zened. tanár, külső dob-uteza 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

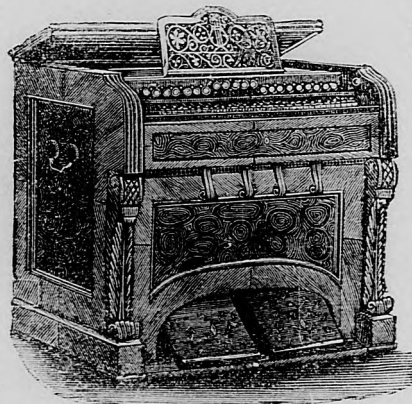
Henderson Mary, aranykő-uteza 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-uteza 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körut.
Schmidt József, Lipót-uteza 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váczi-körut 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váczi-körut 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-uteza 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zened. tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. főzoltó-u. 10.

A legkitűnőbb HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykiewicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfelé.

Több évi jótállás.
Arjegyzelek kiváratra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher”

Arany- és más magas érmekkel kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghíresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott

Fekete egyszerű hurozott

Barna kereszt-hurozott

Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váczi-utcza 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregzsászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszűntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

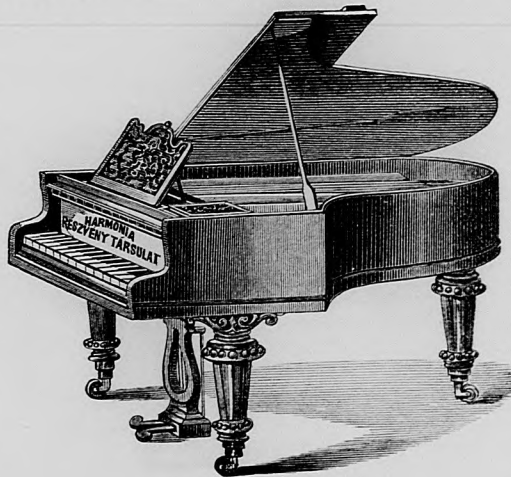
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítja, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-utca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaeőrt szerződtetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hoztatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK :

Fekete és barna szárnyzongorák (Concert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 ¹ / ₂ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítettek. Játszott zongorák ujjakkal becsérlettettek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrtözetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becserélés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA.